

Ks. MIECZYŚLAW MIKOŁAJCZAK

BIBLIJNY PROFIL SYMEONA I ANNY
W ŚWIETLE TEOLOGII ŚWIĄTYNI (ŁK 2,25-38)

1. WERSETY WPROWADZAJĄCE (ŁK 2,25-28)

Podanie do publicznej wiadomości tożsamości Jezusa, dokonane w świątyni przez Symeona przy pomocy mowy niezależnej, wprowadzają stopniowo syntagmy: „błogosławił Boga i mówił” (Łk 2,28); „błogosławił ich [...] i mówił” (Łk 2,34). Pierwsza z nich stanowi formułę wprowadzającą – jedyną i uroczystą w Nowym Testamencie. W całym przekazie nowotestamentalnym nigdzie nie występuje czasownik *eulogein*¹ w zestawieniu z dopełnieniem *ton Qeon* oraz w połączeniu (współrzędnie) w czasie dokonanym czasownika *legein*, po którym następuje dalsza relacja w formie mowy niezależnej. Owa formuła (użyta w powyższej konstrukcji gramatycznej) jest analogicznie zbliżona do relacji, które rozpoczynają niektóre uroczyste modlitwy ze Starego Testamentu (np. Dn 2,19-20; 3,51; 1 Krn 29,10; Tb 8,15)².

Według relacji Dn 2,19-20 syntagma: „wielbił więc Boga Najwyższego”, łączy się współrzędnie z jednostką leksykalną „mówił” oraz wprowadza akcję wychwalenia Boga (wyrażoną w sposób bezpośredni). W pozostałych trzech fragmentach Starego Testamentu pojawia się sformułowanie prawie równoważne imiesłow-

¹ Tylko św. Łukasz, który stosuje czasownik *eulogein*: 13 razy w ewangelii i 2 razy w Dz. W LXX wyrażenie takie obecne jest w księgach mądrościowych i w najpóźniejszych pismach ST.

² H.H. LANGHAMMER. *Ewangelia według św. Łukasza. Tłumaczenie, wstęp i komentarz*. Lublin 2005 s. 95.

wi bezokolicznika *legein* („mówić”). Po syntagmie „błogosławił [...] Pana [Boga] mówiąc”, następuje przekaz formuły modlitwy, która zawiera w sobie treść wysławiania Boga, poprzez ukazanie Jego mądrości, zbawienia i wielkich dzieł, jakich dokonał (według relacji starotestamentalnej).

W owych relacjach Bóg jest zawsze wielbiony przez człowieka sformułowaniem składającym się z takiego samego zdania w mowie niezależnej, po którym następuje pieśń lub modlitwa.

Również w przypadku Symeona jego wypowiedź jest błogosławieniem – uwielbieniem Boga Najwyższego. Szczególnie jest znaczenie relacji Łk 2,28, podobne w porównaniu z formułą wprowadzającą powtarzającą się w Łk 2,34: „błogosławił ich [...] i mówił”, gdzie podmiotem, któremu oddaje się cześć w formule błogosławieństwa nie jest Bóg, lecz ziemscy Rodzice Jezusa. Relacja ta prezentuje życzenia wszelkiego dobra skierowane do rodzaju ludzkiego przez Boga w słowach uwielbienia wypowiedzianych przez Symeona³. Należy jednak podkreślić, że w tym wersecie, w odróżnieniu od przekazu Łk 2,28 czasownik „mówić” występuje w kontekście mowy odseparowanej (od mowy niezależnej) do Maryi, Matki Jezusa, do której odnosi się również ów szczególna relacja⁴.

Drugie proroctwo Symeona (Łk 2,34-35) oprócz tego, że nie ma wprowadzenia równie uroczystego jak pierwsze, nie ma też formuły wyrazu jako uniwersalnej proklamacji na temat wydarzeń, które właśnie dokonywały się w świątyni.

Proklamację obecności prorokini Anny dostrzegamy w relacji Łk 2,38, która stanowi formułę wychwalania Boga (w formie zdania zależnego, bez wyraźnego wprowadzenia). Należy wskazać, iż występujący w przekazie przyimek *anti* (jednostki leksykalnej *anqwmologeito*), po którym występuje forma rzeczownikowa (w celowniku) *tw Qew*, zdaje się suponować sens oddawania chwały Bożej jako następstwo: wdzięczność i podziękowanie za otrzymane od Boga dar⁵.

Owym darem jest dla prorokini Anny możliwość spotkania Dziecka, czyli Jezusa. W Łk 2,38 wszystko koncentruje się na tym, co prezentuje Osobę Jezusa. Z racji radości spotkania z Nim – prorokini Anna proklamuje radosną nowinę do wszystkich oczekujących wyzwolenia Jerozolimy. Zawierający się w konstrukcji gramatycznej relacji czas przeszły niedokonany w formach czasownikowych *anqwmologeito* i *elalei*, którego św. Łukasz używa w Łk 2,38 – w odróżnieniu od formy gramatycznej aorystów, które pojawiają się również w Łk 2,28, podkreśla, że owa chwała objawionego Dziecięcia trwać będzie i przedłuży się w nieskończoność.

³ Por. Rdz. 27,27.

⁴ F. GRYGLEWICZ. *Ewangelia według św. Łukasza. Wstęp – przekład – komentarz*. Poznań 2007 s. 108.

⁵ Czasownik *anqwmologeisqai* powtarza się w LXX tylko w Ps 78,13; Dn 4,37. W tekstach tych jest on paralelny do leksemów *exaggellein thn ainesin* i *ainein* i opisuje chwałą należną Bogu, którego władcza siła odwróciła bolesną sytuację. Częściej pojawia się w LXX czasownik *exomologeisqai* (2 Sm 22,50; 1 Krn 16,34; 23,30; 2 Krn 5,13; 30,22; Tb 12,6.20; Ps 7,17; 9,5; 2 Mch 8,27).

Poprzez tę uroczystą formułę wprowadzającą w Łk 2,28, ewangelista zwrócił uwagę na pierwszą proklamację Symeona, odnoszącą się do Dziecka. Stanowi ona formułę przekazu uniwersalnego, po którym następuje oświadczenie szczególniejszej wagi teologicznej, ponieważ odnosi się do Jezusowej Matki – Maryi. Jednakże finalnie owa relacja zyskuje swoją konkluzję na skupieniu uwagi na Jezusie, dzięki proklamacji słownej prorokini Anny.

2. KANTYK SYMEONA (ŁK 2,29-32)

„Kantyk Symeona” jest wielkim ogłoszeniem nadchodzącego czasu zbawienia ludzkości, które dokonało się *nun* – emfaticzne i nadaje scenie sensu eschatologicznego. Zbawienie przychodzi razem z Dzieckiem, które Symeon trzyma w ramionach⁶. Widząc⁷ ów Dziecko, nazwane „wybranym przez Pana”, uznaje je za Mesjasza⁸ (w. 26), a zobaczenie Dziecka równa się ujrzeniu nadchodzącego zbawienia Bożego (w. 30)⁹. Symeon może teraz odejść w pokoju nie dlatego, że spełnił swe zadanie, ale dlatego, że Bóg spełnił swą obietnicę – zesłał Zbawiciela.

Poprzez zastosowaną w tej relacji konstrukcję gramatyczną – genitivus possessivus – *sou* odnoszący się do Boga, określonego jako *despothy*¹⁰, tekst wyraża wymiar transcendentny zdarzenia. Potwierdza to syntagma, która pojawia się zaraz po nim: *o htoimasaj kata proswpon pantwn twn lawn*, a w której św. Łukasz stwierdza, że Bóg jest przyczyną tych niezwykłych wydarzeń. Syntagma ukazuje równocześnie w pełnym świetle, że wszystkie narody skorzystają z owych znaków zbawczych, które dokonały się w świątyni jerozolimskiej¹¹. Fragment *o htoimasaj*

⁶ Czasownik *dececaqi* pojawiający się w 28 w znaczeniu „przyjmować”, używany jest u św. Łukasza również w związku ze słowem Bożym (Łk 8,13; Dz 7,38; 8,14; 11,1; 17,11) oraz w związku z królestwem Bożym (Łk 18,17).

⁷ „Oczy” w Ewangelii św. Łukasza często są w relacji ze zbawieniem, które ma być zauważone (10,23; 19,42; 24,16; Dz 26,18; 28,27). Może się też zdarzyć, iż nie dane im będzie ujrzenie prawdy (4,16); otwierają się dzięki wierze (24,31).

⁸ Podobne sformułowanie pojawia się jeszcze w Łk 9,20, gdzie Piotr określa Jezusa *o Xristoj tou Qeou* (1 Sm 27,7-11; 26,9.11.16.23; 2 Sm 1,14.16; 19,21; 2 Krn 22,7). Por. wyrażenie złożone z dwóch mianowników *Xristos Kurioj* w Łk 2,11.

⁹ Termin *to swthrion* pojawia się u Łukasza dwukrotnie i jeden raz w Dz. W całym NT natomiast 4 razy. Nie jest on stworzony przez Łukasza, gdyż używany jest zawsze w cytatach ze ST (Łk 3,6; Dz 28,28) i stosowany na początku i na końcu dzieła danego autora, stanowiąc w ten sposób klucz do lektury. Por. J. DUPONT. *Le salut des gentils et la signification theologique du livre des Actes. Etudes sur les Actes des Apotres*. „Lectio Divina” 45:1967 s. 393-419.

¹⁰ Określenie *despothy* odnoszące się do Boga w formie wołacza używane jest tradycyjnie w LXX w modlitwach lub szczególnych inwokacjach (Jon 4,3; Tb 3,14; 8,17; Syr 22,2; 33,1; Dn (LXX) 3,37; 9,8.15.16.17.19 i Rdz 15,2.8; 2 Mch 15,22). Chodzi tu o terminologię liturgiczną, która podkreśla absolutną władzę Boga. Zob. Dz 4,24 nn.

¹¹ Dopełniacz wyrażenia *kata proswpon pantwn twn lawn* wydaje się mieć pewien sens rozdzielający.

kata proswoon pantwn twn lawn można odnieść do relacji Iz 52,10, w której opisany jest akt zbawczy Boga na rzecz Izraela, dokonany na oczach wszystkich ludzi.

Św. Łukasz zmienia zastosowane w relacji Izajasza słowo *eqnh* na liczbę mnogą jednostki leksykalnej *laoj*, która w języku używanym przez ewangelistę zarezerwowana jest dla określenia ludu Bożego (Dz 3,23; 15,14; 26,23)¹². Taka zamiana wynika prawdopodobnie z intencji św. Łukasza, aby poddać reinterpretacji byłe formuły Starego Testamentu, które określały Izrael jako naród wybrany spośród innych ludów (Wj 19,5; Pwt 14,2) oraz aby traktować je obecnie jako odnoszące się do Nowego Ludu Bożego, składającego się nie tylko z Hebrajczyków, ale także ze wszystkich słuchających Pana.

Jednostka leksykalna *fwj* występująca w relacji Łk 2,32 oraz dopowiedzenie *to swthrion*, a także dopełnienie czasownika *etoimazein*, jeszcze lepiej precyzują funkcję zbawczą Dziecka – Jezusa¹³. Ukazanie znaczenia szczególnej misji zbawczej Dziecka zostało wyrażone poprzez metaforę „światła” w odniesieniu do Jezusa przybyłego, aby oświecić pogan oraz aby wybawić ich z ciemności i ustrzec od błędów (Dz 13,47; 26,18.23).

Uwzględniając ciągłość dalszej relacji ewangelicznej Łk 2,31-32, w której jest mowa o rzeczywistości zbawczej reprezentowanej przez Mesjasza, jest możliwe, aby jednostka językowa *eqnh* i syntagma *laoj [...] Israhl* z Łk 2,32, przedstawiały dwie specyfikacje wyrazu *laoi* z Łk 2,31. W widoczny sposób w tekście tym potwierdzono, że zarówno poganie, jak i Izrael współtworzą lud Boży. Brak rodzajnika przed obydwoma wyrażeniami Łk 2,32 podkreśla jakość obu grup oraz fakt, że różnice istniejące między nimi zostały teraz pokonane¹⁴.

W tekście Łukaszym mówi się o braku wzajemnego podporządkowania tych grup. Pogląd ten różni relację św. Łukasza od przekazów Izajasza (Iz 42,6; 49,6; 52,9-10; por. 46,13; 40,5), w których wyraźnie podkreślona jest pierwszorzędna i nie do zastąpienia rola Izraela w dziele zbawienia, które ma objąć wszystkie narody. W tekstach starotestamentalnych poganie, by móc uczestniczyć w Bożym dziele zbawienia, muszą nawrócić się i poddać się Prawu (Iz 2,1-5; Mi 4,1-2; Tb 13,13). W proklamacji zbawienia spowodowanej przybyciem Jezusa do świątyni, oświecenie pogan i chwała Izraela uzupełniają się i są integralną częścią odkupienia przygotowanego przez Boga. Trzeba powiedzieć, że w tekście tym poganie nie są traktowani z perspektywy historycznej jako ci, którzy przyjęli wiarę w chwili odrzucenia jej przez Izrael (Dz 13,44-45; 18,5-8; 28,25-28).

¹² Por. A. GEORGE. *Israel dans l'oeuvre de Luc*. „Rivista Biblica” 75:1968 s. 481.

¹³ O ile z punktu widzenia gramatyki termin *doxa* mógłby być dopowiedzeniem do *fwj* (por. Iz 60,1), to bardziej prawdopodobne wydaje się, że jest to dopowiedzenie do *apokaluyij*. Por. R.E. BROWN. *The Birth of the Messiah. A Commentary on the Infancy Narratives in Matthew and Luke*. Garden City. New York 1977 s. 440.

¹⁴ M. ZERWICK. *Graecitas Biblica Novi Testamenti*. Roma 1966 s. 179.

3. PROROCTWO SYMEONA (ŁK 2,33-35)

W odróżnieniu od pierwszego proroctwa Symeona, traktującego Jezusa jako Zbawcę ludzkości, drugie proroctwo jest bardziej ograniczone i odnosi się tylko do narodu wybranego. Jezus jest przeznaczony dla Izraela, aby stać się powodem jego upadku lub chwały wyniesienia. Kontekst starotestamentalny, w którym wyrazy te powtarzają się, sugeruje dla *ptwsij* wielkie zniszczenia, pomimo pozornej stabilności, spowodowane karą Bożą (Iz 51,17.22; Jr 6,15; Ez 27,27; 31,13.16). Natomiast dla *anastasij* ideę uniesienia się, podniesienia się ze stanu biedy, co tak często relacjonuje LXX (Sf 3,8; Lm 3,63; Dn 11,20)¹⁵. Upadek i podniesienie się z niego nie powinny być rozumiane jako dwa momenty następujące po sobie, które dotyczą całego Izraela (Mi 7,8), lecz powinny być rozumiane jako dwa możliwe przeznaczenia narodu hebrajskiego, w zależności od tego, jaką zajmie on postawę wobec Jezusa.

W relacji Łk 2,33-35, ewangelista opracowując w sposób bardziej personalny starotestamentalne proroctwa: Iz 8,14 i Iz 28,16, podkreślające nieszczęście, które spowodowane zostanie w wyniku niewierności narodu wybranego wobec Prawa Bożego¹⁶, odzwierciedla też podział narodu żydowskiego w sposobie traktowania Mesjasza. Zmieniając porządek słów, stawiając na pierwszym miejscu *ptwsij*, natychmiast ujawnia się zapowiedź skandalu, jaki *Xristoj* wywoła wśród ludu Izraela.

W tekście Łk 2,33-35, podobnie jak i w innych miejscach Łukaszej relacji ewangelicznej, w sposób dosadny zostały przedstawione konsekwencje, jakie poniesie naród wybrany w przypadku odrzucenia Mesjasza (Łk 13,34-35; 20,18; 19,41-44), natomiast z drugiej strony podniesienie narodu izraelskiego w przypadku uznania w Jezusie przyobiecane Mesjasza. Podniesienie to ma realizować się szczególnie poprzez fakt, że Jezus, spełniając obietnicę, spełnia oczekiwania swego ludu (Łk 1,32; 2,29-32; Dz 2,29-36; 13,33) oraz że w ludzie tym dojdzie do licznych nawróceń (Dz 14,1; 17,10-12; 21,20).

Owa idea jest jeszcze bardziej wyeksponowana w relacji Łk 2,34, w której oznajmia się, że Jezus przeznaczony jest na *eij shmeion antilegomenon* narodu wybranego – Izraela. Owa syntagma podkreśla, że Jezus sam jako Osoba składa się na ten znak¹⁷ oraz że będzie miał wrogów, że wyrzekną się Go zarówno

¹⁵ Wyraz *anastasij* w sensie „wskrzeszenie” powraca w Starym Testamencie tylko w 2 Mch 7,14 i 12,43.

¹⁶ W Iz 8,14 kładzie się nacisk na konieczność czczenia JHWH, aby nie stał się kamieniem obrazy i przeszkodą dla domu Jakuba. W obliczu fałszywych zapewnień ludu Iz 28,16 przypomina, że Bóg położył na Syjonie kamień, który jest instrumentem zbawienia dla każdego, kto wierzy. Literacki kontakt tych tekstów z Łk 2,34 jest jedynie częściowy, ponieważ u Łukasza nie pada słowo *liqoj*.

¹⁷ To, że ktoś jest znakiem, potwierdzone jest także w biblijnych tekstach Iz 8,18; 20,3; Ez 12,6; Łk 2,21; 11,30. W tym ostatnim tekście w odróżnieniu od Mt 12,39; 16,4 i Mk 8,12, św. Łukasz

w słowach, jak i w działaniu, że będzie odrzucony, co oddaje znaczenie imiesłowu współczesnego *antilegomenon*, wyrażającego odniesienie do przyszłości¹⁸.

Perspektywa nakreślona w Łk 2,34b pojawia się ponownie w zdaniu końcowym Łk 2,35b, po wyrażeniu z Łk 2,35a, które może być wzięte w nawias¹⁹. Określono w niej, że cel, do którego prowadzi nadejście Chrystusa, polega na odkryciu najgłębszych intencji serca ludzkiego²⁰. Ten proces nie będzie także oszczędzony Maryi, lecz miecz, który przeniknie Jej serce jest wyrazem, iż podział, o którym mówiliśmy wcześniej, nie ominie, lecz doświadczy również Matkę Jezusa²¹.

W tekście Łk 2,29-35 świątynia jest miejscem, gdzie ewangelista ogłasza tożsamość i sens przybycia do niej Jezusa. Jest On uznany za Mesjasza, określony jest jako *swthron* uniwersalny, a równocześnie jako znak sprzeciwu dla Jego ludu. Św. Łukasz ukazuje w Łk 2,29-35 fundamentalną tematykę chrystologiczną, która następnie pojawiać się będzie w całym jego dziele ewangelicznym. Tym samym św. Łukasz podkreśla rzeczywistość tajemnicy chrześcijańskiej i dramat akceptacji Jezusa w miejscu najbardziej reprezentacyjnym Starego Testamentu – w świątyni jerozolimskiej. Miejsce to jest jak najbardziej stosowne dla ukazania majestatu Dziecka – Jezusa, które zostało do niej wprowadzone.

oświadcza, że sam Jonasz jest znakiem.

¹⁸ Por. Łk 1,35; 14,31; 22,19.20; Dz 21,2.3; 26,17.

¹⁹ M. BLACK. *An Aramaic Approach to the Gospel and Acts*. Oxford 1977 s. 153; definiuje ten werset jako „most difficult in the Greek Bible” i podaje powód: „it is virtually impossible to find a logical connection of thought running through the passage”. Werset ten wydaje się przerywać poprzedni, zbudowany w sposób spójny, a w którym po czasowniku *keisqai* występują orzeczenia odnoszące się do podmiotu – wprowadzone przez przyimek *eij*. Powody, dla których wyrażenie to może być wzięte w nawias, są następujące: mimo tego, że połączenia z *kai* są współrzędne, zakładana jest zmiana podmiotu – nie jest nim już zaimek osobowy *outoj*, lecz pospolite imię żeńskie *romfaia*; pojawia się tam czasownik – w czasie przyszłym (*dieleusetai*), który odróżnia się od wcześniejszego czasu teraźniejszego (*keitai*). Odnosi się do Maryi, wywołanej zaimkiem dzierżawczym *sou*, który, znajdując się w pozycji górnołotnej, sprawia, że konstrukcja tego wersetu nie jest konstrukcją linearną; częścią przeciwstawną *de* (prawdopodobnie autentyczną, choć brakuje jej w: *Ta, y, L, 579, W, X, lat, sysi, ar, co*) podkreśla oddzielenie i precyzuje *novum*, jeśli chodzi o osobistą sytuację Maryi. Łk 2,35b można bezpośrednio połączyć z Łk 2,34b.

²⁰ Wyraz *dialogismoj* nie może być jedynie rozumiany w sensie złych myśli (Łk 5,22; 6,8; 9,46-47; 24,38). Jego kontekst sugeruje raczej sens neutralny i w takim znaczeniu św. Łukasz używa czasownika *dialogizesqai* w Łk 1,29; 3,15; 5,21. Ukazuje to cały zespół myśli, które w duszy ma każdy człowiek.

²¹ Maryja przynależy do tych, którzy w Jezusie uznali i przyjęli Mesjasza (Dz 1,12-15). Obraz – wyobrażenie miecza, który przeszływa Jej duszę, wskazuje na bolesną próbę, jakiej będzie Ona poddana. Zob. Ps 21,21: w którym łącznie znajdują się wyrazy *romfaia* i *yuch*, a także w: Ps 36,15; Jr 4,10; Ez 14,16. Por. A. FEUILLET. *L'épreuve prédite a Marie per le vieillard Simeon (Lc 2,35)*. Le Puy 1961 s. 243-263.

4. PROROKINI ANNA (Łk 2,36-38)

Przedstawienie Symeona i Anny posłużyło św. Łukaszowi do wyrażenia wezwania, aby cały świat Starego Testamentu otworzył się na rzeczywistość zbawienia chrześcijańskiego. Symeon i Anna są zakorzenieni w świecie tradycji hebrajskiej, a równocześnie otworzyli się na dobrą nowinę o zbawieniu.

Symeon scharakteryzowany został jako *dikaioj kai eulabhj* (Łk 2,25). *Dikaioj* jest *par excellence* określeniem kompleksowym, które w religijnym świecie starotestamentalnym znamionuje człowieka posłusznego woli Boga i spełniającego przepisy Prawa. Sprawiedliwymi w obliczu Boga są: Noe (Rdz 6,9; 7,1; Syr 44,17); Hiob (Hi 1,1; 2,3); rodzice Zuzanny (Zuz [LXX] 3); św. Józef (Mt 1,19); Zachariasz i Elżbieta (Łk 1,6). Również Józef z Arymatei został przez św. Łukasza określony jako człowiek dobry i sprawiedliwy (Łk 23,50), a setnik Korneliusz przedstawiony, jako człowiek sprawiedliwy i bogobojny (Dz 10,22)²². Słowo *eulabhj* wskazuje na to, że Symeon łączy w sobie pobożność i bojaźń Boga wraz z prawidłowym spełnianiem swych powinności religijnych (Dz 2,5; 8,2; 22,12). Symeon określony jest zgodnie z modelem ideału Starego Testamentu jako człowiek bojący się Pana.

Z podobnej perspektywy ewangelista prezentuje postać Anny. Po wzmiance o jej pochodzeniu, św. Łukasz mówi o tym, iż czas swego wdowieństwa poświęciła kultowi Bożemu, a był to długi okres, jeśli wspomnimy o tym, iż była w podeszłym wieku, a z mężem żyła tylko siedem lat od czasu swego panieństwa²³. Pilność w sprawowaniu służby Bożej podkreślona została poprzez zastosowanie wyrażenia hiperbolicznego z pewnością *ouk afistato tou ierou* (Łk 2,37), w którym czas przeszły niedokonany Łukaszowego czasownika nieprzechodniego sugeruje w wyraźny sposób tę długotrwałość²⁴.

²² W NT sprawiedliwym określony został też Jan Chrzciciel (Mk 6,20); Lot (2 P 2,7); Abel (Mt 23,35; Hbr 11,14; 1 J 3,12).

²³ Dzięki tej postaci, św. Łukasz prawdopodobnie pragnie zidealizować stan wdowieństwa. Nadmieniam o nim także w Łk 4,25-26; 20,47; 21,2-3; Dz 6,1; 9,39-41. Por. 1 Kor 7,8; 1 Tm 5,3.16.

²⁴ Czasownik *afistanai* (występuje 4 razy w Ewangelii św. Łukasza; natomiast 6 razy w Dz; w stosunku do ogólnej liczby 14 razy w całym Nowym Testamencie) występuje zwykle z *apo*, po którym następuje dopełniacz, tak jak ma to miejsce w: Pwt 4,9; Joz 1,8; 22,19.29; 2 Sm 22,23; 2 Krl 18,6; 22,2. Jedynie w Łk 2,37 występuje w formie przeczącej – składa się z dopełniacza równoważnego do miejscownika.

Również zastosowanie dwusłówów, składających się z wyrażen: „w postach i modlitwach”²⁵; „dniami i nocą”²⁶, określających, w jaki sposób sprawowała ona służbę Bożą, zwraca uwagę na pełnię oddania się Anny sprawie Bożej²⁷. Relacja, która w Łk 2,37 prezentuje postać Anny, jej postępowanie kultowe, wskazuje na związek literacki z tekstem Dz 26,7, zawierającym relację o dwunastu plemionach izraelskich, które również w dzień i w nocy pielęgnują kult Boga, w oczekiwaniu na spełnienie obietnicy.

Uwzględniając ten związek pomiędzy dwoma fragmentami Ewangelii św. Łukasza, Anna wydaje się uosabiać idealną postawę Izraela. Nadzieja, dla której ona żyje, jest w istocie taka sama, jak nadzieja plemion izraelskich. Owa nadzieja, w perspektywie Ewangelii św. Łukasza, znajdzie swoje spełnienie w osobie Chrystusa (Łk 2,38; Dz 26,8.23).

Zakończenie

W podsumowaniu oceny obrazu postaci Symeona i Anny, przedstawionych według relacji Łk 2,25-38, należy zawrzeć następujące wnioski.

Są to postaci oczekujące. Symeon sportretowany jest jako oczekujący (*prosedcomenoi*) pociechy Izraela (Łk 2,25). Natomiast Anna mówi o Dziecku – Jezusie wszystkim, którzy oczekiwali (*toij prosedcomenoi*) wyzwolenia Jerozolimy (Łk 2,38). W Ewangelii Łukaszej to oczekiwanie charakteryzuje również Józefa z Arymatei (Łk 23,51). Oczekiwanie jest elementem często obecnym w judaizmie (Dz.24,14-15) i polega na pozostawaniu w nadziei, wierząc w spełnienie obietnicy. Syntagma *parakhsij*, która w tym fragmencie ma ewidentny związek z wyrażeniem *Cristoj Kuriou*, powtarza się w znaczeniu oczekiwania na Mesjasza. O ile syntagmy tej brak w LXX, to w Iz 61,2: pocieszanie wszystkich zasmuconych, stanowi jedną ze szczególnych funkcji Mesjasza. Cały tekst Iz 61,1-2 cytowany jest

²⁵ Częściej używaną w Nowym Testamencie formułę *proseuch kai nhsteia* (Mt 17,21; Mk 9,29; Dz 14,23), św. Łukasz zastępuje jej podobną *nhsteiaij kai dehsesin*, w której pojawia się charakterystyczne dla niej słowo *dehsij* (Łk 1,13; 5,33); najpierw wspomina o poście, a potem o modlitwie i taki porządek pojawi się też w Łk 5,33. Użycie liczby mnogiej ma wskazywać na częstotliwość takich praktyk.

²⁶ Wyrażenie z Łk 2,37 *nukta kai hmeran* w accusativie, które oznacza czas trwania, rzadko powtarza się w Nowym Testamencie (Mk 4,27; Dz 26,7) i nie pojawia się nigdy w LXX. Formuła z dopełniaczem czasowym (*nuktos kai hmeraj*) pojawia się m.in. w: Mk 5,5; 1 Tes 2,9; 3,10; 2 Tes 3,8; 1 Tm 1,3; Iz 34,10; Jud 11,17. Dwusłów *hmeraj kai nuktoj* dokumentowany jest szeroko w Nowym Testamencie (Łk 18,7; Dz 9,24; Ap 4,8; 7,15; 12,10; 14,11; 20,10) i w LXX (Lb 9,21; Joz 1,8; 2 Krn 6,20; Iz 60,11; Jr 14,7; Lm 2,18).

²⁷ Anna nie jest osobą, która żyje w „klauzurze” w świątyni, gdyż taki sposób życia był nieznanym w okresie Starego Testamentu. W Wj 38,8 mowa jest o kobietach, które służą przy wejściu do świętego miejsca, ale wracają wieczorami do swych domów.

w Łk 4,18-19 (w odniesieniu do Jezusa). Również syntagma *lutrowsij Ierousalhm*, która mówi o oczekiwaniu Mesjasza przez wszystkich tych, do których zwraca się Anna, czyli odnosi się do Jezusa, który w Łk 24,21 jest określony jako Ten, który miał przynieść wyzwolenie dla narodu wybranego – Izraela (*o mellwn lutrousqai*).

Oczekiwanie w świątyni przez Symeona i Annę spowodowane zostało przez Ducha Świętego. Trzy wyrażenia zawierające się w relacji Łk 2,25b-26 (występujące po sobie), a odnoszące się do Symeona: „a Duch Święty spoczywał na nim. Jemu Duch Święty objawił [...]. Za natchnieniem Ducha, więc przyszedł do świątyni”, podkreślają wyraźnie rolę, jaką odgrywa *pneuma* w tym spotkaniu świata starotestamentalnego z Chrystusem. W rzeczywistości bowiem w relacji ewangelicznej według św. Łukasza niezwykle rzadko napotkamy na tak częste wzmianki o Duchu Świętym i to w tak krótkim fragmencie. Chodzi tutaj o inspirującą siłę i o boską moc, z którymi mieliśmy już do czynienia w trakcie przedstawiania historii Izraela, na co zresztą w Łk 1,35 wskazuje paralelizm między wyrażeniami *pneuma agion* i *dunamij uyistou*. Dar ten nie został wyczerpany przez proroków Zachariasza i Malachiasza, co wynikało z koncepcji rabinackiej. Istnieje w przypadku Symeona i ustanawia oficjalnie Annę jako prorokinię (Łk 2,36). Takie wielokrotne wspomnianie o łasce Ducha Świętego napotykamy nie tylko w tej perykopie, ale w całej Ewangelii o dzieciństwie Jezusa – Łk 1-2 (Łk 1,15.35.41.67; por. również: Łk 3.22; 4,1.14.18), co ukazuje przekonanie Łukasza o tym, że w epoce mesjańskiej cały lud otrzyma ten dar, a nie tylko prorocy²⁸. Jednolitość językowa stosowana przez św. Łukasza dla opisu starotestamentalnej mocy Bożej, jak i dla opisu daru popaschalnego Chrystusa, ma na celu połączenie między sobą obu epok historii zbawienia²⁹.

Obok oczekiwania oraz pojawienia się mocy Ducha Świętego, w Łk 2,25-38 widoczna jest również inna perspektywa, z której św. Łukasz charakteryzuje Rodziców Jezusa (Łk 2,27). Chodzi tu przede wszystkim o przestrzeganie przez nich Prawa. Podkreślone to jest wielokrotnie w perykopie, gdzie termin *nomoj* pojawia się aż 5 razy, podczas gdy w całej Ewangelii zaledwie 10 razy: Rodzice Jezusa niosą Go do świątyni, „aby postąpić z Nim według zwyczaju Prawa” (Łk 2,27); oczyszczenie położnicy odbywa się „według Prawa Mojżeszowego” (Łk 2,22); ofiara zostaje złożona „zgodnie z przepisem Prawa Pańskiego” (Łk 2,24); ofiarowanie Jezusa odbywa się, bo „tak bowiem jest napisane w Prawie Pańskim” (Łk 2,23); również powrót do Nazaretu mógł mieć miejsce, „gdy wypełnili wszystko według prawa Pańskiego” (Łk 2,39).

²⁸ Por. W.H. LAMPE. *The Holy Spirit in the Writings of Luke*. Oxford 1955 s. 159-165.

²⁹ W swoich pismach św. Łukasz używa syntagmy *pneuma agion* z lub bez rodzajnika, aby wskazać zarówno na Ducha Bożego, który pojawia się w Starym Testamencie, jak i na dar zesłania Ducha Świętego w: Dz 2,23; 5,32; 7,51; 10.44.45.47). O ile w LXX na ogół Ducha Świętego opisuje dopełniacz *Qeou o Kuriou*, to jedynie trzykrotnie powtarza się syntagma *pneuma agion* bez żadnej specyfikacji (Iz 63,11; Dn 5,12; 6,4).

Wielokrotne powoływanie się na spełnianie obowiązków określonych przez Prawo ma na celu uwidocznienie, że właśnie w ramach spełniania tych obowiązków rodzice przynieśli Jezusa do świątyni, gdzie został On rozpoznany przez oczekujących Mesjasza. Posłuszeństwo nakazom i oświecenie przez Ducha Świętego są to dwa nierozdzielne elementy, które pozwalają ukazać tożsamość Jezusa – Syna Maryi.

Należy podkreślić, że w relacji Łk 2,25-38 słowo *nomoj* precyzują dwa różne dopełniacze: w Łk 2,22 mowa jest o *Mwusewj*; natomiast w Łk 2,23-24.39 o *nomoj Kuriou*. Oba wyrażenia są oczywiście równoważne. Wskazuje to na fakt, że Prawo Mojżeszowe zawarte w perykopie rozumiane jest raczej jako norma zachowania pobożnych Hebrajczyków, a nie w aspekcie instytucjonalnym i bez dodatkowych uściśleń potraktowane zostało jako Prawo Pana. Nie chodzi tu więc o spełnianie norm prawa jako takiego, raczej widać wyraźnie, że chodzi o wypełnianie woli Boga. Ważne jest, że św. Łukasz w tym fragmencie całkowicie pomija problem uchylania się od postępowania zgodnego z Prawem, który był niezwykle ważny dla pierwszej generacji chrześcijan (Dz 15,1-32).

Całkowite poddanie się woli Bożej, oczekiwanie na spełnienie obietnicy, zaufanie Duchowi Świętemu, wierność Prawu – są to cechy charakteryzujące postaci występujące w analizowanym fragmencie – Łk 2,25-38, którego akcja ma miejsce w świątyni jerozolimskiej. Symeon i Anna są przedstawicielami wybranej części narodu izraelskiego, otwartymi na ogłoszenie dobrej nowiny o zbawieniu. Wśród nich w Starym Testamencie spotyka się Mesjasza. Ich spotkanie z Jezusem w świątyni jest fundamentem omawianego fragmentu – Łk 2,25-38 i nie jest dziełem przypadku, lecz dzieje się z woli i przyzwolenia Bożego. Można ostatecznie podsumować, że w spotkaniu Symeona i Anny z Jezusem w świątyni jerozolimskiej wyrażona i określona została granica historii zbawienia – czas antyczny doświadczył nowego czasu zbawienia

A BIBLICAL PROFILE OF SIMEON AND ANNA
IN THE LIGHT OF THE THEOLOGY OF THE TEMPLE (LUKE 2,25-38)

S u m m a r y

The author of the article has presented a biblical profile of Simeon and Anna in the light of the theology of the temple based on the analysis of Luke 2,25-38. On the basis of his research he has shown that characteristic features of both characters appearing in the episode of Luke 2,25-38 which took place in the Jerusalem Temple are: full submission to the will of God, trust in the Holy Spirit and faithfulness to the Law. Simeon and Anna are representatives of this part of the Chosen Nation who are open to the Good News of salvation. Their meeting with Jesus in the Temple is not accidental but happens because of God's

will and permission. It can be said that in the encounter of Simeon and Anna with Jesus in the Jerusalem temple a new boundary in the history of salvation has been demarcated – the Antiquity has experienced the beginning of a new era of salvation.

Słowa kluczowe: Symeon, Anna, Ewangelia św. Łukasza, Nowy Testament, Biblia, egzegeza, teologia biblijna.

Key words: Simeon, Anna, the Gospel according to St. Luke, New Testament, Bible, exegesis, biblical theology.